HET BESTE VOOR DE AARDE

HET MOEILIJKSTE KINDERBOEK VAN ALTIJD

voor kinderen van alle leeftijden

Rymke Wiersma

ATALANTA
eerste en tweede druk 1989
gewijzigde herdruk 2016

ISBN 978 90 73034 56 3
NUR 218

EEN BRIEF

Lang geleden bedacht ik samen met mijn vriendin Weia een plan. We zouden een kookboek gaan schrijven. Een boek dus, met recepten voor taarten pannenkoeken, salades, soepen enzovoort. Geen gewoon kookboek. We wilden niet alleen over lekker eten schrijven, maar ook over waarom wij geen vlees eten. En over andere dingen die we niet eten. En over welke dingen we dan wél eten. En er zou een stuk in komen te staan over hoe volgens ons de wereld mooier kan worden.

Schrijven, dat deden we! Allerlei dingen die we bedachten, op de fiets, op de wc of pratend met andere mensen. We schreven ongeveer elke dag. Het grappige was dat er steeds meer vragen in ons opkwamen. Waarom leven de meeste mensen zo anders dan wij? Hoe werken onze hersenen eigenlijk? En nog veel meer vragen, die kom je vanzelf tegen als je verder leest. We lazen stapels boeken en schreven tientallen schriftjes vol.

Eerst wilden we samen één boek schrijven. Ik zou daarin een hoofdstuk schrijven over kinderen en grote mensen. Over opvoeding. Dat werd een heel verhaal. Een verhaal apart. Een verhaal dat ik zo wilde schrijven dat ook heel jonge mensen het kunnen begrijpen. Al schrijvende kwam ik op het idee om er een heel boek van te maken. Een boek, niet alleen over opvoeding en zo, maar over álles. Een boek zoals ik zelf vroeger graag had willen lezen.

Heel veel dingen die in dit boek staan hebben eerst in een van die schriftjes gestaan. Maar niet alles wat we in de schriftjes schreven is in onze boeken terecht gekomen. Dat is maar goed ook, want anders was dit boek misschien wel tien keer zo dik geworden. En een kookboek is het ook niet. Echt helemaal niet. Er staat geen recept in! Of dit boek inderdaad ‘het moeilijkste

kinderboek van altijd' is, dat weet ik natuurlijk niet. Maar het zou best eens kunnen. Niet omdat het moeilijk geschreven is, want dat valt nogal mee. Er staan weinig moeilijke woorden in, en bijna geen lange zinnen. Maar de dingen waar het over gaat, die zijn soms ingewikkeld. Het zijn dingen waarvan veel grote mensen zeggen: 'o, hou op, dat is veel te moeilijk voor mij.' En dan denken ze dat kinderen het helemáál niet zullen snappen. Dat lijkt mij onzin. Wat vind jij?

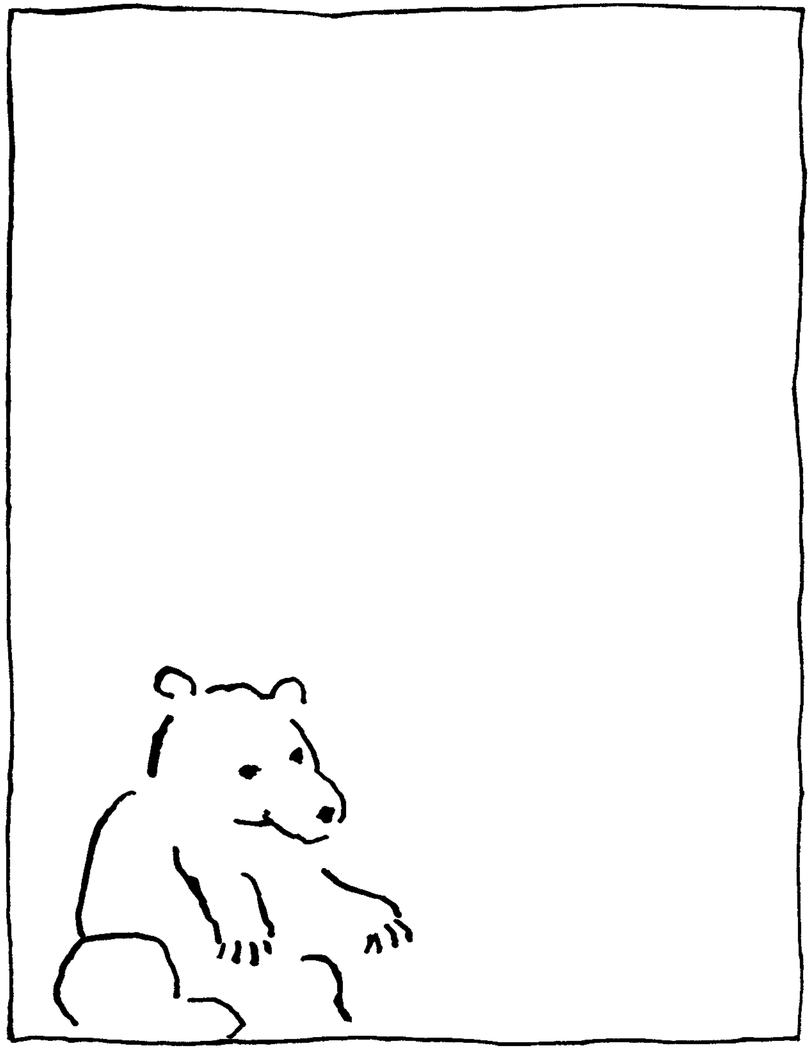
Dit boek bestaat uit twee delen. Het eerste deel is wat minder moeilijk dan het tweede. Af en toe staan er 'voetnoten': schuin boven een bepaald woord staat een klein cijfertje. Onderaan, op dezelfde bladzijde, staat datzelfde cijfer.[1] Daarachter staat dan in kleine lettertjes iets wat ik leuk vind om te vertellen, iets extra's. Je hoeft die voetnoten niet per se te lezen.

Ik schreef dit boek voor 'kinderen van alle leeftijden'. Daarmee bedoel ik eigenlijk dat je met kinderen van alle leeftijden over de dingen uit dit boek kan praten. Om het boek in je eentje te lezen moet je natuurlijk wel kunnen lezen, en kinderen die kunnen lezen zijn meestal niet zo heel piepjong. Misschien zijn er ook kinderen die goed kunnen lezen, maar die toch geen zin hebben in een boek met zoveel lettertjes. Ik denk zelf dat dit boek te begrijpen is voor kinderen vanaf ongeveer tien jaar. Maar ook iets niet begrijpen kan leuk zijn, want vaak is dat juist spannend: dan kun je er zelf verder over nadenken.

Er staan veel vragen in dit boek. Vaak schrijf ik erbij wat mijn antwoorden op die vragen zijn. Dat zijn altijd voorlopige antwoorden. Het kan heel goed dat jij betere antwoorden bedenkt. Het kan zelfs dat je mijn vragen raar of onbelangrijk vindt. Dat geeft niks. Het belangrijkste is dat je zelf nadenkt, zelf vragen stelt en zelf oplossingen zoekt.

1. Zo dus.

Dit boek kun je zien als een brief. Een lange brief van mij aan jou. Als je zin hebt kun je mij terugschrijven. Het kan een korte brief zijn of een lange. Het kan ook een tekening zijn. Verstuur de brief naar atalanta@at-A-lanta.nl. Dan schrijf ik je terug.

DEEL EEN

HOOFDSTUK I
Over grote en grootdoenerige mensen. Waarom stellen de meeste grote mensen zo weinig vragen? En wat is opvoeden? Over woorden en wat ze kunnen betekenen en over een geheim.

HOOFDSTUK II
Is gras wel echt groen? Hoe kan je weten of iets waar is? Bestaan er spoken? Zou eten wel nodig zijn? En over waarom één plus één twee is.

HOOFDSTUK III
Waarom je een neus hebt. Over een wandeling in een doolhof. Wat gebeurt er als je besloten hebt om niks meer te beslissen? Wat is leren en hoe leuk is leren eigenlijk? Houden grote mensen van leren?

HOOFDSTUK IV
Over bange en slimme ouders, een huis van appelmoes en het geheim van grootdoenerige mensen.

HOOFDSTUK V
Zijn mensen die vervelend doen gemeen of dom? Over griezels met hondjes.

HOOFDSTUK VI
Waarom huilen baby's en andere mensen? Heeft het leven wel zin? Zou er een god bestaan? Over pret en onpret. Over straffen en beloningen, deegballen, schouderklopjes en oorvijgen.

HOOFDSTUK VII
Over wat ik met eigenwijs bedoel. Over de aanstekelijkheid van lachen en huilen. Wat is het beste voor de aarde? Kan je braaf het beste voor de aarde doen? Waarom is niet iedereen het met elkaar eens?

HOOFDSTUK VIII
Van welk spul ben jij gemaakt? Over wat je allemaal zou kunnen ontdekken als je heel kleine vingertjes had. En over het heelal.

HOOFDSTUK IX
Hoe zijn levende wezens ontstaan? Het verschil tussen een stoel en een zeepok. Wat ik de mooiste uitvinding vind. Hoe komt het dat de aarde niet vol met poep ligt? Waar zijn de dinosaurussen gebleven? Wat heb je aan een staart? Wat zijn mensen voor rare apen? Over verschillen tussen planten en dieren en hoe lang geleden sommige dingen gebeurd zijn.

HOOFDSTUK X
Wie lust er billen? Een onvrolijk verhaal. Het beste voor de dieren. Wilde dieren en huisdieren. Over wat ik niet en wat ik wel eet. Waar kan je vranten kopen? Vieze beesten, wat zijn dat?

HOOFDSTUK XI
Over de dingen die ik in deel één gezegd heb. En over waar ik het in deel twee nog over wil hebben.

DEEL TWEE

HOOFDSTUK I
Over bewegen en het handige van een neus. Waarom hebben bomen geen ogen? Waarom het ei er eerder was dan de kip, of was het andersom? Over zintuigen en hersenen. Over aangeboren gedrag en de mogelijkheid om je dingen te herinneren. Is het mogelijk om nieuwe dingen te bedenken? Over grommende en schrijvende mensen. Een walnoot met handjes.

HOOFDSTUK II
Over ja zeggen en nee doen. Over domme en knappe mensen, of bestaan die niet? Ligt alles vast? Bestaat er toeval? Je moet spul niet onderschatten. Denk je in woorden?

HOOFDSTUK III

Onlogische logische rommelige hoofden. Hoe voorkom je ruzie? Helpt het om boos te zijn? Wat vinden de stoïcijnen daarvan?

HOOFDSTUK IV

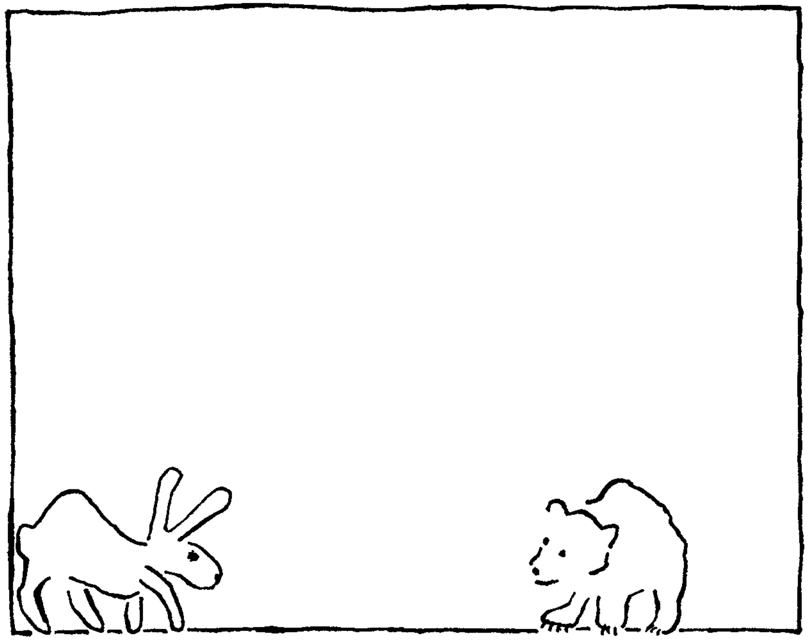
Over hoe je er uitziet. Ben je een meisje of een jongetje? En over wat dat mij kan schelen. Over oppassen voor baby'tjes en vrijende slakken.

HOOFDSTUK V

Is geld nodig? Een dorpje waar alles heel anders gaat. Over bazen en regeltjes en over geen bazen & geen regeltjes.

HOOFDSTUK VI

Wat mensen van regenwormen kunnen leren. En over iets wat de beer bedacht en wat eigenlijk niet kan, hoewel het eigenlijk toch kan. Einde.

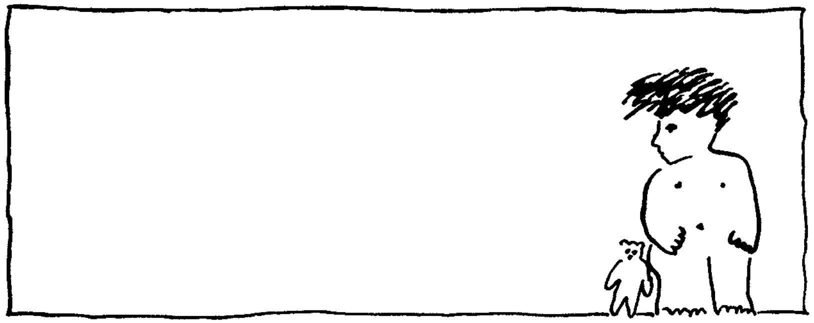
DEEL EEN

I

GROOT DOEN DAAR IS NIKS AAN

Dat zeg ik nou wel, maar misschien ben jij dat helemaal niet met me eens. Toch zeg ik het: groot doen, daar is niks aan. Weet je wat ik bedoel met 'groot doen'? Ik kan natuurlijk zeggen: 'groot doen is iets waar niks aan is.' Ja, zeg, ho even, nu weet je nog niks. Want er zijn zoveel dingen waar niks aan is. En trouwens wat betekent 'niks aan'? Wacht, ik zal eerst vertellen wat ik met 'groot doen' bedoel. Dan begrijp je vanzelf wel waarom ik zeg dat daar 'niks aan' is.

Als ik zeg dat mensen groot doen bedoel ik dat ze helemaal niet op kleine kinderen lijken. Je kan niet aan ze zien of ze vrolijk zijn of verdrietig. En ze doen alsof ze alles heel zeker weten. Alsof ze niets meer hoeven te leren. Veel grote mensen doen zo. Maar grootdoenerige kinderen, die heb je soms ook. En er zijn mensen van zesentachtig jaar die helemaal niet groot doen. Groot doen dat kan op bijna iedere leeftijd. Bijna zeg ik. Baby'tjes en heel kleine kinderen, die kunnen het volgens mij niet. Of heb jij wel eens een baby gezien die groot lag te doen in de wieg? Ik denk het niet. Gelukkig niet. Een baby weet nog niet zo veel van aard-

rijkskunde en algebra, maar een paar andere dingen weet zo'n baby heel goed. Eén van die dingen is dat leren leuk en belangrijk is. Dat is iets wat grote mensen vaak zijn vergeten.

Baby's zijn klein. Ze kunnen nog niet lopen, niet zelf naar de wc en niet zelf eten koken. Daarom zorgen andere mensen voor hen. Dat is logisch.

Baby's weten nog bijna niks, en kleine kinderen weten ook een hoop dingen niet. Daarom, zeggen grote mensen, moeten kinderen 'opgevoed' worden. Is dat ook logisch? Dat ligt er aan. Dat ligt er aan wat er met 'opvoeden' bedoeld wordt. Opvoeden, bedoelen ze daar soms mee: van leuke speelse kleine kinderen saaie grootdoenerige mensen maken? Daar lijkt het vaak wel op. Nou, laten die grote mensen dan maar gauw ophouden met opvoeden. Laten ze zelf maar eens leren van kleine kinderen. Kan je dan iets leren van kleine kinderen? Ja! Heel veel. Je kan bijvoorbeeld van kinderen leren filosoferen. Filosoferen, dat is steeds weer nieuwe vragen stellen. Waarom dit? Waarom dat? Vragen bedenken is heel belangrijk. Als je wilt leren tenminste. En wie wil dat nou niet? O ja: grootdoenerige mensen, die willen dat niet. Want die weten alles al. (Zogenaamd!)

Weet je trouwens wat ik denk? Grootdoenerige mensen dúrven geen vragen te stellen. Weet je waarom niet? Ze zijn bang om 'kinderachtig' te zijn.

Kinderachtig zijn dat betekent dat je op kinderen lijkt. Nou én? Dat is toch geen schande? Dat is juist prachtig.

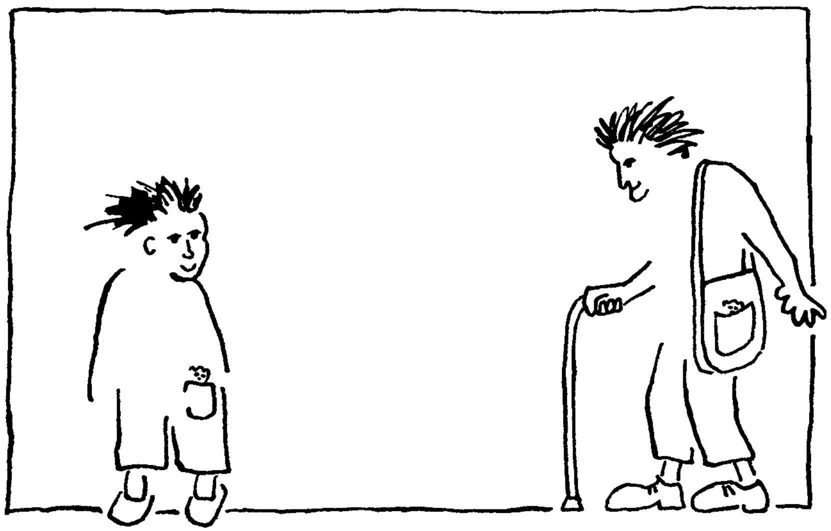
Maar maak dat grootdoenerige mensen maar eens wijs. Ze willen niet klein zijn maar Groot. Groot met een grote G. En ze denken dat daar bijhoort dat ze alles weten. Als je alles weet dan hoef je geen vragen te stellen. Zo simpel is dat. Denken ze. Maar mensen weten natuurlijk lang niet alles. Sterker nog: mensen weten bijna niks. Bijna niks van wat er te weten valt. Maar dat willen grootdoenerige mensen niet weten, en zo houden ze zichzelf voor de mal. Raar hè.

Het is eigenlijk nóg gekker. Zodra deze Grote grote mensen

het gevoel hebben dat ze echt groot zijn gaan ze bijna allemaal kinderen maken. Waarom? Omdat ze kleine kinderen zo leuk vinden! 'Kijk eens wat een schattig baby'tje!' of 'o wat een leuk dreumesje.' Ze vinden kinderen leuk, om te 'hebben'.[2] Maar ze vinden het niet leuk om zelf 'kinderachtig' te zijn. Snap jij dat nou? Ik zou zeggen: als je kleine kinderen zo leuk vindt (terecht) probeer dan zelf weer net zo leuk te worden als kinderen.

Er zijn nog veel meer dingen die grote mensen (vooral grootdoenerige mensen) van kinderen kunnen leren. Kleine kinderen laten bijvoorbeeld gewoon zien wat ze denken. Ze huilen als ze verdrietig zijn. En als ze lachen dan doen ze dat omdat ze echt vrolijk zijn. Bij grote mensen moet je dat maar afwachten!

Grote mensen doen vaak net alsof je met kinderen niet echt kan praten. Dan praten ze met elkaar over kinderen waar die kinderen zelf bij zijn. Alsof kinderen geen echte mensen zijn. Terwijl kinderen juist heel veel kunnen zeggen. Niet alleen met woorden. Ook door hoe ze kijken, en hoe ze bewegen. Een mens van twee gebruikt minder woorden dan een mens van zesendertig. Maar wat geeft dat? Dikke kans dat zesendertigjarigen heel wat kunnen leren van tweejarige mensen.

2. Ik schrijf hier 'hebben' tussen van die kommaatjes (aanhalingstekens). Weet je waarom? Omdat ik vind dat een kind *hebben* eigenlijk niet kan.

Maar hoe zou het nou komen dat zoveel mensen zijn opgehouden met vragen stellen? Hoe zou het toch komen, dat zoveel mensen groot willen doen? Zijn ze grootdoenerig en saai geboren? Nee! Ik zei al: er bestaan geen grootdoenerige en saaie baby'tjes. Je zou het op het eerste gezicht niet zeggen, maar toch is het zo: alle grote mensen zijn ooit klein geweest. Vrolijke, gevoelige baby'tjes, grappige dreumesjes die er nog niet over dachten om op te houden met vragen stellen. Toch zijn de meeste mensen toen ze ouder werden wél opgehouden met het stellen van die nieuwsgierige vragen.

Waarom? Omdat ze niet meer zo nieuwsgierig waren? Niks hoor! Diep in hun hart zijn ze nog net zo nieuwsgierig als toen ze klein waren. Ze willen het alleen niet toegeven.

Omdat ze, zoals ik al zei, net willen doen alsof ze alles weten. Maar één ding weten ze alvast niet, dat is dat het veel leuker is om klein te zijn. Anders gezegd: ik denk dat mensen pas echt gelukkig zijn als ze net zo open en gevoelig zijn als kleine kinderen. En dat kan ook als je achtentachtig bent, of als je een meter tachtig lang bent. Of nog ouder, of nog langer. Dus alle mensen kunnen leuk zijn. Of ze nou jong zijn of oud. Heb ik nou de vraag beantwoord die ik daarnet stelde? Welke vraag? Deze vraag: hoe komt het dat zoveel mensen zijn opgehouden met almaar vragen stellen?

Ik heb gezegd dat mensen niet als grootdoenerige mensen geboren worden. Nogal logisch. Toen heb ik gezegd dat veel mensen als ze ouder worden niet meer zo nieuwsgierig doen. Maar hoe komt dat dan weer? Nou komt het! Dat komt, dat komt... Wacht even hoor. Ja, ik weet het. Dat komt door de opvoeding.